

Kemikaaliseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Kemikaaliseaduse (edaspidi ka *KemS*) muutmise seaduse eesmärk on täiendada 16. aprillil 2021. aastal kemikaaliseadusega (RT I, 06.04.2021, 4)¹ üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/1148 (edaspidi *määrus (EL) 2019/1148*), lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1907/2006 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 98/2013², rakendamise sätteid.

Kui 2021.aastal määruse (EL) 2019/1148 rakendamise sätteid Eesti õigusesse üle võeti, sooviti sarnaselt varem kehtinud määrusele (EL) 98/2013 jätkata Eestis keeluga, mille kohaselt üldsuse hulka kuuluvatele isikutele piiranguga lõhkeainete lähteaineid kättesaadavaks ei tehta. Määrus (EL) 2019/1148 kohaselt on liikmesriigil võimalus valida, kas kehtestada loarežiim piiranguga lõhkeainete lähteainete kättesaadavaks tegemisele või sätestada keeld. 2021. aasta jooksul selgus, et on üks piiranguga lõhkeaine lähteaine, täpsemalt nitrometaan, mida üldsuse hulka kuuluvad isikud kasutavad mudelismi valdkonnas.

Käesoleva *KemS* muutmise seaduse eelnõuga volitatakse valdkonna eest vastutavat ministrit kehtestama loetelu määruse (EL) 2019/1148 lisas 1 nimetatud ainetest, mida võib loa alusel üldsuse hulka kuuluvale isikule kättesaadavaks teha, ning reguleerima loa taotlemise kord. I lisas nimetatud piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemise otsustamisel arvestab minister ohtu avalikule julgeolekule, piiranguga lõhkeaine lähteaine ohtlikkust ning ettevõtjate majanduslikku huvi müüa õiguspäraselt piiranguga lõhkeainete lähteaineid üldsuse hulka kuuluvatele isikutele.

Eelnõule lisatud määruse kavandi järgi on plaan võimaldada teha loa alusel kättesaadavaks kõrgema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaan. Kõrgema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani kasutatakse erinevates mudelismi valdkondades (nt autod, lennukid ja laevad) mudelite kiirendamiseks. Kui edaspidi tekib Eestis põhjendatud vajadus veel mõne piiranguga lõhkeaine lähteaine üldsusele kättesaadavaks tegemise järele, saab selle lisada ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri määruse muutmiselega.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja koostas ning keeleteoimetuse tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi MKM) ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna tööstusohutuse nõunik Merike Ring (tel: 625 6472, e-post: merike.ring@mkm.ee). Eelnõule tegi õiguslikke ettepanekuid MKM-i õigusosakonna õigusnõunik Ave Henberg (tel: 625 6360, e-post ave.henberg@mkm.ee).

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/106042021004>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1148&from=ET>

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse kemikaaliseaduse 29. oktoobril 2015. a vastu võetud redaktsiooni (RT I, 22.10.2021, 17).

Eelnõu ja seletuskirja väljatöötamiskavatsust ja kontseptsiooni ei koostatud vastavalt Vabariigi Valitsuse 22.12.2011 määruse nr 180 hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 1 lg 2 p-le 2, mille kohaselt seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus ei ole nõutav, kui eelnõu käsitleb Euroopa Liidu õiguse rakendamist ja kui eelnõu aluseks oleva Euroopa Liidu õigusakti eelnõu menetlemisel on sisuliselt lähtunud lõikes 1 sätestatud nõuetest.

Määruse (EL) nr 2019/1148 I lisas on piiranguga lõhkeainete lähteained (sh nitrometaan), mida ei tehta üldsusele kättesaadavaks või kui tehakse, siis üksnes pädeva asutuse poolt väljastatud loa alusel ja II lisas on lõhkeainete lähteained, mida võib üldsuse hulka kuuluvatele isikutele kättesaadavaks teha.

Määruse (EL) 2019/1148 kohaselt:

- I lisa ainetele on seatud ülemine piir, kui aineid soovitakse loa alusel üldsuse hulka kuuluvatele isikutele kättesaadavaks teha;
- kehtestatud loa vorm, mis võimaldab üldsuse hulka kuuluval isikul soetada, sisse tuua, omada ja kasutada piiranguga lõhkeaine lähteainet.

Eelnõu pole seotud muu menetluses oleva eelnõu ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga. Määrus (EL) 2019/1148 on otsekohalduv, kuid määruse kohase loa rakendamine eeldab KemS muutmist ja vastava valdkonna ministri määruse kehtestamist.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthälte enamus vastavalt Eesti Vabariigi põhiseaduse §-le 73.

2. Seaduse eesmärk

Määruse (EL) 2019/1148 rakendamisel 2021. aasta jooksul selgus, et üldsusele (mitte ettevõtjad ega professionaalsed kasutajad määruse (EL) 2019/1148 tähenduses) on piiranguga lõhkeainete lähteainete mitte kättesaadavaks tegemine olnud problemaatiline. Olemasolevate andmete põhjal on teada, et piiranguga lõhkeaine lähteaine, nitrometaani, hobi korras kasutajad mudelismi valdkonnas ei saa nitrometaani tavapäraselt enam kasutada, kuna ilma loata on lubatud nitrometaani massiprotsent liiga madal autode, lennukite ja laevade konkurentsivõimeliseks kiirendamiseks. Liiga madal tähendab, et ilma loata võib praegu kasutada üksnes 16 % või madalama massiprotsendi sisaldusega nitrometaani varasema 30 % asemel.

Määruse (EL) 2019/1148 kohaselt võib liikmesriik kehtestada loa andmise korra, millega lubatakse teha teatavaid piirangutega lõhkeainete lähteaineid, mille kontsentratsioon ei ületa I lisas esitatud tabeli 3. veerus sätestatud vastavaid ülemisi piirmäärasid, üldsuse hulka kuuluvatele isikutele kättesaadavaks ning kõnealustel isikutel neid sisse tuua, omada ja kasutada. Üldsuse hulka kuuluval isikul peab olema piirangutega lõhkeainete lähteainete soetamiseks, sissetoomiseks, omamiseks ja kasutamiseks saadud luba ning ta peab selle taotluse korral esitama.

Loa andmine on lubatud piiranguga lõhkeainete lähteainetele, mille puhul on olemas õiguspärane kasutusviis üldsuse hulka kuuluvate isikute jaoks. Lubade puhul ei tohi kontsentratsioon ületada määruses (EL) 2019/1148 sätestatud ülemist piirmäära.

Loa väljastab liikmesriigi pädev asutus, kus piiranguga lõhkeaine lähteainet kavatsetakse soetada, sisse tuua, omada või kasutada. Eestis saab selleks asutuseks Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi *TTJA*), kes teostab ühtlasi järelevalvet määruse (EL) 2019/1148 kohaselt piiranguga lõhkeaine lähteaine turustamise nõuete täitmise üle jaemüügis.

Ühtse turu eesmärkide saavutamiseks tuleb vastastikku tunnustada teiste liikmesriikide väljastatud lubasid kahe- või mitmepoolselt.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Paragrahv 1 sisaldab KemS-s tehtavaid muudatusi. Paragrahv 2 sisaldab riigilõivuseaduse (edaspidi RLS) muudatusi.

KemS-i täiendatakse kolme paragrahviga, kus kehtestatakse nõuded üldsuse hulka kuuluvale isikule piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamise, sissetoomise, omamise ja kasutamise loa väljastamisele seoses määruses (EL) 2019/1148 sätestatud nõuetega, kuna edaspidi väljastatakse nitrometaani, mille massiprotsent on kõrgem kui 16, kasutajatele luba. Tulenevalt eeltoodust on vajalik ümber sõnastada ka KemS § 15 lõige 2. Lisaks parandatakse õigeks viited Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti infosüsteemile.

RLS-s sätestatakse piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse läbivaatamise eest riigilõivu suurus.

Eelnõu § 1

Punktiga 1 muudetakse KemS paragrahvi 15 lõiget 2 eesmärgiga lubada edaspidi üldsusel hulka kuuluvatel isikutel piiranguga lõhkeaine lähteainet soetada, tuua, omada ja kasutada. Piiranguga lõhkeaine lähteaine on aine, segu või nende kontsentratsioon tootes, mis ületab määruse (EL) 2019/1148 I lisas toodud tabeli 2.veerus sätestatud piirmäära. Kehtiva õiguse kohaselt tohib piiranguga lõhkeaine lähteainet kättesaadavaks teha üksnes hulgikaubanduses ja sularahata arvelduse korral. Edaspidi tohib piiranguga lõhkeaine lähteainet kättesaadavaks teha ka üldsuse hulka kuuluvale isikule, kes on füüsiline või juriidiline isik ning kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega, vastavalt KemS § 15¹ sätestatud tingimustele.

Punktiga 2 täiendatakse KemS-st §-dega 15¹–15³, millega kehtestatakse nõuded üldsuse hulka kuuluvale isikule piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamiseks, sissetoomiseks, omamiseks ja kasutamiseks väljastatava loa kohta.

§ 15¹. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlemine

Lõike 1 kohaselt võib valdkonna eest vastutav minister määrusega kehtestada loetelu määruse (EL) 2019/1148 I lisas nimetatud piiranguga lõhkeaine lähteainetest, mida üldsuse hulka kuuluv isik võib TTJA poolt väljastatud loa alusel soetada, sisse tuua, omada ja kasutada.

Määruse (EL) 2019/1148 kohaselt võib piiranguga lõhkeaine lähteainet üldsuse hulka kuuluvale isikule kättesaadavaks teha, kui liikmesriik kehtestab loa andmise korra kooskõlas määrusega (EL) 2019/1148. Kättesaadavaks tohib teha piiranguga lõhkeainete lähteaineid, mille kontsentratsioon ei ületa I lisas esitatud tabeli 3. veerus sätestatud vastavaid ülemisi piirmäärasid.

Lõige 2 täpsustab § 15¹ lõikes 1 sätestatud, mille kohaselt valdkonna minister arvestab lõike 1 ainete kättesaadavaks tegemise loetelu kehtestamisel ohtu avalikule julgeolekule, piiranguga lõhkeaine lähteaine ohtlikkust kui ka ühiskonnas esinevat põhjendatud huvi piiranguga lõhkeainete lähteainete õiguspäraseks kasutamiseks. Isikud, kes soovivad seaduslikult piiranguga lõhkeainete lähteaineid kasutada, saaksid seda teha. Antud juhul soovitakse Eestis teha piiranguga lõhkeainete lähteainetest kättesaadavaks nitrometaan, mille massiprotsent on kõrgem kui 16.

Lõikega 3 nähakse ette, et taotleja peab taotluse läbivaatamise eest tasuma riigilõivu vastavalt riigilõivuseaduses sätestatud korras. Taotleja all peetakse silmas üldsuse hulka kuuluvat isikut, kes võib olla nii füüsiline või juriidiline isik, kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega; Piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse läbivaatamiseks eest tasutakse riigilõivu 30 eurot (seletuskirja § 2 punkt 2), sõltumata sellest, kas luba taotletakse ühe- või mitmekordseks kasutuseks. Varasemalt ei ole piiranguga lõhkeaine lähteaine käitlemiseks luba Eestis väljastatud, mistõttu riigilõivu suuruse määramisel võeti aluseks Soomes kehtiv piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse läbivaatamise riigilõiv, mis 2021.aastal oli 30 eurot.

Lõike 4 kohaselt väljastab või keeldub väljastamast pädev asutus, kelleks on Eestis TTJA, piiranguga lõhkeaine lähteaine loa. Määruse (EL) 2019/1148 artikli 5 lg 3 sätestab, et selle riigi pädev asutus väljastab loa, kus piiranguga lõhkeaine lähteainet kavatakse soetada, sisse tuua, omada või kasutada. TTJA lahendab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse 20 tööpäeva jooksul sellest hetkest, kui PPA-lt ja KAPO-lt kooskõlastus saadi. Piiranguga lõhkeaine lähteaine luba ei loeta vaikimisi antuks, kui TTJA ei lahenda taotlust 20 tööpäeva jooksul alates PPA ja KAPO kooskõlastuse saamisest.

Lõike 5 alusel kehtestatakse ministri määruse volitusnorm. Määruses kehtestatakse taotlemise kord piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamiseks, sissetoomiseks, omandamiseks ja kasutamiseks üldsuse hulka kuuluvatele isikutele. Sätestatakse nõuded piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse esitamisele ja menetluse läbiviimisele.

15². Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa andmine ja andmisest keeldumine

Lõike 1 kohaselt on TTJA-l õigus väljastada piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba ühe- või mitmekordseks kasutamiseks sõltuvalt taotleja poolt esitatud andmetest ja hetke julgeolekuolukorrast. Piiranguga lõhkeaine lähteaine loa võib väljastada maksimaalselt kolmeks aastaks.

Lõikes 2 sätestatakse tingimused TTJA poolt üldsuse hulka kuuluvale isikule piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamise, sissetoomise, omamise ja kasutamise loa väljastamisele. Määruse (EL) 2019/1148 artikli 6 lg 1 kohaselt tuleb esiteks hinnata taotleja tõendatud vajadust piiranguga lõhkeaine lähteaine järele ja selle kavandatud kasutamise õiguspärasust. Teiseks peab hindama taotleja tausta, sealhulgas teavet taotleja suhtes tehtud varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste kohta liidus (taotleja peab vastama sama paragrahvi lõigete 5 ja 6 tingimustele, sh ei ole karistatud riigivastase süüteo eest ega esitanud piiranguga lõhkeaine lähteaine loa taotlemisel valeandmeid, millel on oluline kaal loa väljastamisel, peab tagama piiranguga lõhkeaine lähteaine ohutu hoidmise jne). Kolmandaks tuleb kaaluda, kas piiranguga lõhkeaine lähteainet ei ole võimalik asendada mõne teise alternatiivse ainega, mis ei ole küll piiranguga lõhkeaine lähteaine ja mis on ohutum, kuid millega saavutatakse sarnane toime. Kui eeltoodud

tingimused on täidetud, väljastab TTJA üldsuse hulka kuuluvale isikule piiranguga lõhkeaine lähteaine käitlemise loa.

Lõikes 3 kehtestatakse nõue taotleja (juriidilise isiku puhul juhtorgani liige/liikmed tulumaksuseaduse § 8 mõistes) tervises seisundile. Taotleja vaimne ja füüsiline tervis peavad võimaldama tal nitrometaani ohutult kasutada, mistõttu on üks piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise tingimusi tervisekontrolli läbimine ja sellekohane tervisetõend.

Lõikes 4 täpsustatakse tervisetõendi nõuetekohasust. Taotlejal peab olema, Vabariigi Valitsuse 1. juuli 2011. a määruse nr 80 „Mootorsõidukijuhi ja mootorsõiduki juhtimisõiguse taotleja ning trammijuhi ja trammi juhtimisõiguse taotleja tervisekontrolli tingimused ja kord ning tervisenõuded, sealhulgas meditsiinilised vastunäidustused, mille korral mootorsõiduki ja trammi juhtimine ei ole lubatud“ (liikluseaduse § 101 lg 10) või Vabariigi Valitsuse 1. juuli 2007. a määruse nr 179 „Soetamisloa ja relvaloa taotleja tervisekontrolli kord, loa andmist välistavate tervisehäirete loetelu ning tervisetõendi sisu ja vormi nõuded“ (relvaseaduse § 35¹ lg 4), kehtiv nõuetekohane tervisetõend. Kahe erineva tervisetõendi võimalus on seetõttu, et kui isikul näiteks ei ole autojuhiluba ja sellekohast tervisetõendit, kuid on relvaluba ja läbitud nõutud tervisekontroll, siis saaks ta ka taotleda piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa. Mõlema eelnimetatud tervisekontrolli läbiviimisel kontrollitakse isikute vaimset tervist.

Lõike 5 kohaselt on TTJA-l õigus keelduda piiranguga lõhkeaine lähteaine loa väljastamisest, kui taotlejal ei oma sama paragrahvi lõike 3 kohast kehtivat nõuetekohast tervisetõendit, nt on taotlejal probleeme vaimse tervise, raskekujulise psüühikahäire, probleeme piiratud teovõimega ja talle on määratud eestkostja või karistatud esimese astme kuriteo, riigivastase süüteo või süüteo eest, mis pandi toime lõhkematerjali, pürotehnilist toodet, laskemoona, lõhkeseadeldist või tulirelva kasutades, või ei ole tema karistusandmed karistusregistrist kustutatud. Lisaks on TTJA-l õigus keelduda loa väljastamisest, kui taotleja puhul on põhjendatud kahtlus, et ta võib põhjustada ohtu Eesti Vabariigi julgeolekule. Käesolevas lõikes loa keeldumise aluseks toodud nimekirja koostamisel võeti aluseks lõhkematerjaliseaduse §-s 16 ja relvaseaduse §-s 36 sätestatu.

Lõike 6 kohaselt võib TTJA keelduda ka loa väljastamisest, kui taotleja on esitanud piiranguga lõhkeaine lähteaine loa taotlemisel tahtlikult valeandmeid, nt et isik tegutseb mudelismi valdkonnas, kuid andmete kontrollimisel selgub, et tegelikult ei tegutse või on põhjendatud alus kahelda piiranguga lõhkeaine lähteaine õiguspärasel kasutamisel. Kui isik taotleb loa nitrometaani kasutamiseks mudelautode kiirendamiseks ning kasutab seda kooskõlas loas toodud andmetega, on tegemist õiguspärase kasutamisega.

Ühtlasi võib TTJA keelduda piiranguga lõhkeaine lähteaine loa väljastamisest, kui taotleja ei taga ohutuid tingimusi piiranguga lõhkeaine lähteaine hoidmiseks. Taotleja peab tagama, et piiranguga lõhkeaine lähteainet hoitakse nt lukustatud ruumis või kapis, et kõrvalised isikud seda kätte ei saaks, vajadusel võib olla paigaldatud signalisatsioon või videovalve.

15³. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa peatamine ja kehtetuks tunnistamine

Lõige 1 sätestab, et TTJA võib põhjendatud juhtudel, nt kui loa tingimusi on rikutud või soovitakse osta lubatust suuremat kogust või kõrgema kontsentratsiooniga piiranguga lõhkeaine lähteainet, kui esialgu taotleti, loa kehtivuse peatada kuni kuueks kuuks. 6 kuud on piisav aeg selgitamiseks välja, mis põhjusel rikkumine toime pandi.

Lõike 2 kohaselt võib TTJA loa andjana igal ajal põhjendatud kahtluse (KemS § 15² lg-te 5 ja 6 rikkumine) korral kohustada loaomanikku tõendama enne loa kehtivusaja lõppu, et kõik loa väljastamise aluseks olnud tingimused vastavad kehtivatele nõuetele ja on täidetud.

Lõikega 3 sätestatakse, et TTJA tunnistab kehtetuks piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa, kui loa omanik ei vasta enam KemS § 15² lõigetes 5 ja 6 toodud nõuetele või kui loa peatamise aluseks olnud asjaolu ei ole loa peatamise tähtaja jooksul kõrvaldatud või ära langenud. Peatamise aluseks võib olla näiteks asjaolu, et isikut süüdistatakse süüteo toime panemises või on isiku näol tekkinud oht Eesti riigi julgeolekule või ei ladustata piiranguga lõhkeainete lähteainet ohutult. Kui süüdistus on põhjendatud, järgneb piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa peatamisele loa kehtetuks tunnistamine. Kui selgub aga, et süüdistus on alusetu (puudus kõrvaldatakse või langeb ära), taastatakse üldsuse hulka kuuluva isiku piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba esialgsel tingimustel.

Lõike 4 kohaselt kui piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba peatatakse või kehtetuks tunnistatakse peab piiranguga lõhkeaine lähteaine loa omanik tagama tema valduses oleva piiranguga lõhkeaine lähteaine nõuetekohase ohutuse, sh hoiuleandmise. See tähendab, et piiranguga lõhkeaine lähteaine loa omanik peab leidma 30 kalendripäeva jooksul isiku, kellele piiranguga lõhkeaine lähteaine võõrandada või kui isikut ei leita, siis hävitama piiranguga lõhkeaine lähteaine TTJA järelevalve all.

Kui üldsuse hulka kuuluv isik ei taga vabatahtlikult piiranguga lõhkeaine lähteaine ohutust, võib TTJA kasutada asendustäitmist vastavalt asendustäitmise ja sunniraha seadusele. Juhul kui TTJA poolt koostatud ettekirjutust märgitud tähtaja jooksul ei täideta, saab TTJA rakendada sunnivahendit või äärmisel juhul asendustäitmist, kui üldsuse hulka kuuluv isik ei ole nõus ise talle määratud kohustust täitma.

Punktiga 3 muudetakse § 23 lg 3 teist lauset. Kehtiva õiguse kohaselt esitab ettevõtte kohustuslikud dokumendid järelevalveasutustele eelistatult elektrooniliselt. Seadme ohutuse seaduse § 12 lõikes 1 nimetatud TTJA järelevalve infosüsteemi on loodud suurõnnetuse ohuga ja ohtlikele ettevõtetele ühetaoline võimalus esitada kemikaaliseaduse 3. peatüki kohaseid kohustuslikke dokumente. Lisaks saavad neid dokumente ühtses keskkonnas menetleda, vajadusel tagasi lükata ja kooskõlastada TTJA ja Päästeamet, kes on selle valdkonna pädevateks asutusteks. Sellest tulenevalt muutub kohustuslike dokumentide menetlusprotsess läbipaistvamaks nii ettevõttele kui ka menetlevatele asutustele, kuna annab täpse ülevaate, mis on dokumentide hetkeseis konkreetsel ajahetkel. Infosüsteem võimaldab varasemalt sisestatud kohustuslike dokumentide andmeid võtta aluseks nende muutmisel ja parandamisel, mistõttu väheneb edaspidi ka ettevõtete ajakulu andmete sisestamisel ja kohustuslike dokumentide uuendamisel. Tähtaja saabumisel väljastab infosüsteem loa omanikule teavituse dokumentide läbivaatamise ja uuendamise vajadusest. Mootorikütuste ja gaasipaigaldiste ettevõtted on juba võtnud TTJA järelevalve infosüsteemi kasutusele oma kohustuslike dokumentide esitamiseks, mistõttu on asjakohane muuta dokumentide esitamine läbi selle infosüsteemi kohustuslikuks ka kõikidele suurõnnetuse ohuga ja ohtlikele ettevõtetele. Tulenevalt eeltoodust sätestatakse § 23 lg-s 3 nõue, et edaspidi peavad ettevõtted esitama KemS kohased kohustuslikud dokumendid TTJA järelevalve infosüsteemi vahendusel (s.t elektroonselt).

Punktiga 4 muudetakse § 31 lg-t 2 ja asendatakse viide seadme ohutuse seaduse alusel asutatud tehnilise järelevalve infosüsteemile viitega KemS § 23 lõikele 3, kus on juba nimetatud Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti järelevalve infosüsteem. Lisaks, peale Tarbijakaitseameti ja Tehnilise Järelevalve Ameti ühendamist alates 2020. aastast, kannab

infosüsteem nimetust tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve infosüsteem mitte tehnilise järelevalve infosüsteem.

Eelnõu § 2

Punktiga 1 täiendatakse RLS § 217 pealkirja tekstiosaga „piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse läbivaatamine“, kuna piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse läbivaatamise eest nähakse edaspidi ette riigilõiv.

Punktiga 2 täiendatakse RLS § 217 lõikega 3, millega nähakse ette riigilõiv 30 eurot piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse läbivaatamise eest. Kui isik esitab piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse TTJA-le, peab ta selle eest tasuma ka 30 eurot riigilõivu.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu muutmisel on arvestatud määruses (EL) 2019/1148 kasutatavate terminitega. Määruses (EL) 2019/1148 on muuhulgas kasutusel mõisted piiranguga lõhkeaine lähteaine, reguleeritud lõhkeaine lähteaine, üldsuse hulka kuuluv isik, ettevõtja ja professionaalne kasutaja.

Piiranguga lõhkeaine lähteaine on määruse (EL) 2019/1148 I lisas loetletud aine, mille kontsentratsioon ületab I lisas esitatud tabeli 2. veerus sätestatud piirmäära, sealhulgas segu või muu aine, milles sisalduva, nimetatud lisas loetletud aine kontsentratsioon ületab vastavat piirmäära.

Reguleeritud lõhkeaine lähteaine on I või II lisas loetletud aine, sealhulgas segu või muu aine, mis sisaldab nendes lisades esitatud ainet, välja arvatud rohkem kui viiest ainest koosnevad homogeensed segud, milles iga I või II lisas loetletud aine kontsentratsioon on väiksem kui 1 % massiprotsenti.

Üldsuse hulka kuuluv isik on füüsiline või juriidiline isik, kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega.

Ettevõtja on füüsiline või juriidiline isik, avalik-õiguslik üksus või selliste isikute või üksuste rühm, kes teeb turul, kas internetiväliselt või internetis, sealhulgas internetipõhistes kauplemisskohtades, reguleeritud lõhkeainete lähteained kättesaadavaks.

Professionaalne kasutaja on füüsiline või juriidiline isik, avalik-õiguslik üksus või selliste isikute või üksuste rühm, kellel on tõendatud vajadus piirangutega lõhkeainete lähteainete järele eesmärgil, mis on seotud tema kaubandus-, äri- või kutsetegevusega, sealhulgas täis- või osajaga põllumajandusliku tegevusega, olenemata põllumajanduslikuks tegevuseks kasutatava maa suurusest, ent mis ei hõlma piirangutega lõhkeainete lähteaine teisele isikule kättesaadavaks tegemist.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul on otsene puutumus määrusega (EL) 2019/1148. Lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise valdkond on EL-i õigusega reguleeritud ning esitatud otsekohalduva määrusena, mida siseriiklikusse õigusesse ümber ei kirjutata. Küll aga tuleb määruse (EL) 2019/1148 rakendamiseks vajalikud sätted, sh loakohustuse seadmine piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamiseks, ostmiseks, omamiseks ja kasutamiseks, kehtestada KemS eelnõuga.

6. Seaduse mõjud

Seadusega kaasnevaid eeldatavaid mõjusid hinnatakse määruse (EL) 2019/1148 nitrometaani kättesaadavaks tegemise loakohustuse seadmise osa.

Seadusega kaasnevatel muudatustel on mõju majandusele ja riigiasutuste töökorraldusele, kuna see puudutab nitrometaani käitlejaid ja nitrometaani käitlemist.

Kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani loa alusel kättesaadavaks tegemisel üldsuse hulka kuuluvatele isikutele, on ka kaudne mõju elu- ja looduskeskkonnale nitrometaani kasutamisel erinevates valdkondades mudelite kiirendamise kaudu, kuid seda mõjude hindamises peatükis eraldi ei käsitleta. Kaudset mõju ei ole võimalik hinnata ega analüüsida, kuna sellekohaseid mõõtmisi läbi ei viida. Seega käsitletakse käesolevas mõjude hinnangus üksnes otseseid mõjusid.

Määrusel puudub mõju või on mõju neutraalne järgmistes küsimustes:

- puudub sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju;
- puudub mõju regionaalarengule.

Kavandata muudatus: piiranguga lõhkeaine lähteaine, nitrometaani, kättesaadavaks tegemine loa alusel üldsuse hulka kuuluvatele isikutele, kes kasutavad nitrometaani hobi korras erinevates mudelismi (autod, lennukid, laevad) valdkondades.

Mõju sihtrühm: otsene sihtrühm on määruse (EL) 2019/1148 I lisas toodud piiranguga lõhkeaine lähteaine, kõrgema kui 16 massiprotsendilise sisaldusega nitrometaani, käitlejad (kasutajad kui ka müüjad), lubade väljastaja (TTJA) ning lubade menetluse kaasatud julgeolekuasutused (PPA, KAPO).

Kasutajad on üldsuse hulka kuuluvad isikud (suurusjärg 50), kes kasutavad kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani hobi korras ja eesmärgipäraselt autode, lennukite ja laevade kiirendamiseks. Üldsuse hulka kuuluvate isikute puhul ei ole tegemist ettevõtjate ega professionaalsete kasutajatega.

Nitrometaani müüjad on ettevõtjad, kes teevad kättesaadavaks kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani. Puudutab see suurusjärgus 5 müüjat.

TTJA on pädev asutus, kes hakkab väljastama kõrgema kui 16 % nitrometaani kasutajatele lube, mille alusel isikutel on õigus soetada, tuua, omada ja kasutada nitrometaani. PPA ja KAPO teostavad loa menetluse protsessi raames nitrometaani loa taotlejate taustakontrolli.

Mõju kirjeldus: Määrusega (EL) 2019/1148 tehakse kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani kättesaadavaks üldsuse hulka kuuluvatele isikutele eesmärgipäraseks käitlemiseks loa alusel. TTJA poolt väljastatud luba on aluseks, et müüja võib kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani üldsuse hulka kuuluvatele isikutele kättesaadavaks teha. Loa väljastamine ei puuduta ettevõtjaid ega professionaalseid kasutajaid, kes kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani käitlevad.

Mõju alavaldkond 6.1 (majandusmõju): mõju üldsuse hulka kuuluvatele isikutele, kes soovivad kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani käidelda, ca 50 isikut. Üldsuse hulka kuuluvate isikute ring, keda käesolev muudatus mõjutab, on väike.

Mõju tervishoiutöötajatele eraldi ette ei nähta ja käesolevas punktis ei hinnata, kuna piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutaja tervisekontrollile kehtivad samad nõuded, mis mootorsõidukijuhile ja relvaloa taotlejale. Eelduslikult omab enamus taotlejatest autojuhiluba ja on läbinud juba sellekohase tervisekontrolli.

Mõju avaldumise sagedus: Avaldumise sagedus on pigem väike, sest tavaolukordades üldsuse hulka kuuluvad isikud kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani ei kasuta.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani kasutajatele puudub, sest ilma loata ei oleks neil võimalik soovitud protsendi sisaldusega nitrometaani hankida.

Järeldus mõju olulisuse kohta: Mõju ulatus on väike, kuna on oluline üksnes kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani kasutajatele, kes saavad seda soetada, tuua, omada ja kasutada EL õigusega kooskõlas.

Mõju alavaldkond 6.2 (majandusmõju): ettevõtjate arv, kes teevad üldsuse hulka kuuluvatele isikutele loa alusel kättesaadavaks kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani, on väike (maksimaalselt 5). Loa alusel kättesaadavaks tegemine ei puuduta olukordi, kus ettevõtja teeb nimetatud aine kättesaadavaks teisele ettevõtjale või professionaalsele kasutajale.

Mõju avaldumise sagedus: Teostavate müügitehingute arv on sõltuv isikutele väljastatud lubade arvust ja sellest, kas luba on väljastatud ühe- või mitmekordseks kasutuseks, seetõttu ei ole hetkeseisuga võimalik täpsemat mõju avaldamise sagedust ette prognoosida.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk müüjatele on madal, sest loa alusel saavad ettevõtjad seaduslikult kättesaadavaks teha kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani üldsuse hulka kuuluvatele isikutele.

Järeldus mõju olulisuse kohta: Mõju ulatus on väike, kuna mõjutab väga väikest hulka ettevõtteid.

Mõju alavaldkond 6.3 (mõju riigiasutustele): Mõju pädevatele asutustele (TTJA, PPA ja KAPO), kes osalevad piiranguga lõhkeaine lähteaine loa menetluse väljastamise protsessis. TTJA väljastab loa ning PPA ja KAPO vastavalt oma pädevusele teostavad loa taotlejate suhtes enne loa väljastamist taustakontrolli. TTJA enne loa väljastamist kontrollib, kas isikul on tõendatud vajadust piiranguga lõhkeaine lähteaine järele ja selle kavandatud kasutamise õiguspärasust, selliste väiksemas kontsentratsioonis piirangutega lõhkeainete lähteaine või alternatiivsete ainete kättesaadavust, millega saavutatakse sarnane toime ning hoidmise tingimusi, et tagada piiranguga lõhkeaine lähteaine ohutu ja turvaline ladustamine. PPA ja KAPO kontrollivad taotleja tausta, sh teavet taotleja suhtes tehtud varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste kohta Euroopa Liidus.

Mõju avaldumise sagedus: Mõju avaldamise sagedus pädevatele asutustele on seotud nii nagu ka eespool kirjeldatud, esitatud taotluste arvuga ning sellest tulenevalt võib see teatud ajaperioodil olla keskmine. Samuti mängib rolli, kas esitatakse ühe- või mitmekordseid piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluseid. Kui esitatakse 16 % sisaldusega nitrometaani kasutamiseks mitmekordse loa taotlus, on pädevatele asutustele mõju avaldumise sagedus väiksem, sest isik saab ühte ja sama luba kasutada nitrometaani ostmisel mitu korda.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: Käesoleval juhul on ebasoovitavaks mõjuks uue menetluskorra loomine, kuna lõhkeainete lähteainete lubade väljastamine üldsuse hulka kuuluvatele isikutele on esmakordne ning varasem kogemus selles osas puudub, mistõttu on pädevatele asutustele kaasnev risk keskmine. Ebasoovitava mõju riski vähendamiseks luuakse menetluskord, sh juhised menetluse proportsionaalseks ja sujuvaks läbiviimiseks.

Järeldus mõju olulisuse kohta: Mõju ulatus pädevate asutuste töökorraldusele on teatud ajaperioodi jooksul keskmine, vaatamata asjaolule, et taotlejat hulk ei ole suur, ca 50 isikut. Mõju olulisuse peamiseks kriteeriumiks on, et piiranguga lõhkeaine lähteaine lubade väljastamine on esmakordne ning kuidas see praktikas toimima hakkab ja kui suur on täpne töömaht selgub aja jooksul.

Mõju valdkond 6.4 (mõju julgeolekule): mõju elanike julgeolekule nii Eestis kui teistes riikides.

Mõju avaldumise sagedus: Muudatus puudutab üksnes ühe piiranguga lõhkeaine kättesaadavaks tegemist piiratud isikute ringile, mistõttu on mõju avaldamise sagedus pigem väike/ebaoluline.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: Ühe piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemisega ei kaasne ebasoovitavaid mõjusid, kuna teadaolevalt on Eestis madal terrorismikuritegevuse oht ning nitrometaani seaduslikult kättesaadavamaks tegemine seda ohtu tõsta ei tohiks.

Järeldus mõju olulisuse kohta: Mõju julgeolekule on pigem väike, kuid see hinnang on subjektiivne. Ühe piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemine laiemale isikute ringile, kui seda on ettevõtjad ja professionaalsed kasutajad, ei tohiks suurendada märkimisväärselt mõju julgeolekule. Vastupidi, riik saab parema ülevaate isikutest, millises sektoris ja kes täpsemalt kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani kasutab. Ülejäänud piiranguga lõhkeainete lähteainete osas jääb kehtima keeld, mille kohaselt ei tehta neid kättesaadavaks üldsuse hulka kuuluvatele isikutele ning on neid ka raskem väärkasutada.

Seega on mõju julgeolekule käesoleva loakohustuse seadmisel keeruline hinnata. Mõju julgeolekule tuleneb määruse (EL) 2019/1148 rakendamisest kogu EL-s, ning õige ja asjakohane oleks hinnata seda EL-is tervikuna, mitte kemikaaliseaduse eelnõu kontekstis, sest määruse (EL) nr 98/2013 rakendamine on näidanud, et EL liikmesriikides on mõju julgeolekule väga erinev. Eesti eeliseks võib kindlasti pidada ka väikest rahvaarvu.

7. Seaduse rakendamiseks vajalikud kulutused ja seaduse rakendamise eeldatavad tulud

Võrreldes kehtiva õigusega muutuvad TTJA tööülesanded. Lisaks, määruse (EL) 2019/1148 kohaselt piiranguga lõhkeaine lähteaine turustamise nõuete täitmise üle jaemüügis, hakkab TTJA väljastama lube kõrgema kui 16 % sisaldusega nitrometaani loa taotlejatele, mistõttu kaasneb sellega asutusele töökoormuse tõus. Tulenevalt eeltoodust on TTJA-l vajadus 1. täiendava ametikoha loomiseks 2023. aastal, palgakuluga 40 000 eurot aastas. TTJA-l ja MKMi valitsemisalal puuduvad võimalused leida selleks vahendeid omavahenditest, mistõttu on vajalik leida täiendavad vahendid riigieelarvest.

Eelnõu seadusena rakendamisega kaasneb tulusid riigilõivu tasumisest. Kokku laekuv riigilõivu summa sõltub taotluste esitamise arvust. Taotluse läbivaatamise eest peab taotleja tasuma 30 eurot riigilõivu.

8. Rakendusaktid

LISA - Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri määruse „Piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamise, sissetoomise, omamise ja kasutamise loa väljastamise kord üldsuse hulka kuuluvale isikule“ kavand.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Siseministeriumile, Kaitseministeriumile, Sotsiaalministeriumile, Rahandusministeriumile ning arvamuse avaldamiseks TTJA-le, PPA-le, KAPO-le, Terviseametile, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Kaupmeeste Liidule, Eesti Keemiatööstuse Liidule, Eesti e-kaubanduse Liidule, Eesti Tehnika- ja Spordi Liidule, Tartu Mudellennu Klubi MTÜ-le, Hiiumaa Mudeliklubi MTÜ-le ja Kopteriklubile.